

United Nations
Nations UniesInternational Criminal Tribunal
for the former Yugoslavia
Tribunal Pénal International
pour l'ex-Yougoslavie

“BOSANSKI ŠAMAC” (IT-95-9/1)

STEVAN TODOROVIĆ

STEVAN TODOROVIĆ

Osuđen za progone

Od aprila 1992. do decembra 1993. godine, načelnik policije i član srpskog Kriznog štaba u Bosanskom Šamcu u severoistočnoj Bosni i Hercegovini

- Osuđen na 10 godina zatvora

Krivična dela za koja je osuđen (primeri):

Progoni na političkoj, rasnoj ili verskoj osnovi (zločini protiv čovečnosti)

- Stevan Todorović je premlatio jednog čoveka u hodniku policijske stanice Bosanski Šamac. Zrtva je umrla od posledica tog zlostavljanja.
- Tokom perioda od osam meseci, premlatio je petoricu ljudi a više puta premlatio sedmoricu ljudi.
- Naredio je trojici ljudi, kojima je bio nadređen, da muče jednog čoveka.
- Naredio je šestorici ljudi da vrše *fellatio* jedan na drugom u policijskoj stanici u Bosanskom Šamcu, premlaćivao ove ljude i jednom prilikom se smejavao dok ih je gledao da oralno polno opšte.
- Naredio je i učestvovao u isleđivanju zatočenih osoba i primoravao ih da potpisuju lažne izjave. Stevan Todorović je izdavao naredbe i direktive kojima su kršena prava nesrpskih civila na jednak tretman po zakonu.

Rođen	29. decembra, 1957. godine u Donjoj Slatini, Bosna i Hercegovina
Optužnica	Prvobitna: 21. jul 1995. godine ; prva izmenjena: 11. decembra 1998. godine; druga izmenjena (redigovana): 25. marta 1999. godine
Uhapšen	27. septembra 1998. godine, od strane Međunarodnih stabilizacionih snaga (SFOR)
Prebačen na MKSJ	27. septembra 1998. godine
Prvo i naredna stupanja pred Sud	30. septembra 1998. godine, izjasnio se da nije kriv ni po jednoj tački Optužnice; 21. januara 1999.godine, izjasnio se da nije kriv ni po jednoj tački Optužnice
Potvrдно izjašnjavanje o krivici	13. decembra 2000. godine, izjasnio se krivim za progone
Presuda Pretresnog veća o kazni	31. jula 2001. godine, osuđen na 10 godina zatvora
Izdržao kaznu	11 decembra 2001. godine prebačen u Španiju na izdržavanje ostatka kazne. U kaznu mu je uračunato vreme koje je proveo u pritvoru od 27. septembra 1998. godine. 22. juna 2005. godine, prevremeno pušten na slobodu; preminuo 3. septembra 2006. godine.

STATISTIČKI PODACI

Kako je sporazum o potvrdnom izjašnjanju o krivici postignut pre početka suđenja, ono nije bilo potrebno.

PRESUDA PRETRESNOG VEĆA	
<i>31 jula 2001. godine</i>	
Pretresno veće III	Sudija Patrick Robinson (predsedavajući), sudija Richard May, sudija Mohamed Fassi Fihri
Tužilaštvo	Nancy Paterson, Gramsci Di Fazio
Odbrana	Deyan Brashich, Nikola Kostić

POVEZANI PREDMETI	
<i>Po geografskom području</i>	
KARADŽIĆ i MLADIĆ (IT-95-5/ 18) “BOSNA i HERCEGOVINA” i “SREBRENICA”	
MILOŠEVIĆ (IT-02-54) “KOSOVO, HRVATSKA i BOSNA”	
PLAVŠIĆ (IT-00-39 AND 40/1) “BOSNA i HERCEGOVINA”	
ŠEŠELJ (IT-03-67)	
SIMIĆ i drugi. (IT-95-9) “BOSANSKI ŠAMAC”	
STANIŠIĆ i SIMATOVIĆ (IT-03-69)	
STANIŠIĆ, MIĆO (IT-04-79)	

OPTUŽNICA I OPTUŽBE

Prvobitna optužnica protiv Stevana Todorovića, Blagoja Simića, Miroslava Tadića, Sime Zarića, Milana Simića i Slobodana Miljkovića je potvrđena 21. jula 1995. godine. Nakon smrti Slobodana Miljkovića 7. avgusta 1998. godine, optužnica protiv njega je povučena.

Stevan Todorović je prebačen na MKSJ 27. septembra 1998. godine. Izjasnio se da nije kriv ni po jednoj tački Optužnice 30. septembra 1998. godine.

Druga izmenjena optužnica protiv Stevana Todorovića, Blagoja Simića, Miroslava Tadića, Sime Zarića i Milana Simića je potvrđena 11. decembra 1998 godine. Na narednom stupanju pred sud 21. januara 1999. godine, Stevan Todorović se izjasnio da nije kriv ni po jednoj tački sadržanoj u drugoj izmenjenoj Optužnici.

Optužnica je dalje izmenjena 25. marta 1999. da bi se uklonili pseudonimi. Stevan Todorović je i dalje tvrdio da nije kriv do 29. novembra 2000. godine kada je podnet zajednički zahtev u njegovo ime koji je odražavao Sporazum o dogovorenom pozitivnom izjašnjanju o krivici po kojem bi Stevan Todorović priznao krivcu po tački 1 Optužnice - progoni na političkoj, rasnoj i verskoj osnovi kao zločini protiv čovečnosti. Pretres po zajedničkom zahtevu je održan 13. decembra 2000. godine. Dana 24. januara 2001. godine Pretresno veće je izdalo nalog za odvajanje procesa protiv Stevana Todorovića od ostalih optuženih (videti Simić i drugi IT-95-9).

Stevan Todorović je optužen na osnovu individualne krivične odgovornosti (Član 7(1) Statuta Međunarodnog suda) i krivične odgovornosti nadređenog (Član 7(3)) za sledeće:

- Progoni na političkoj, rasnoj i verskoj osnovi; deportacije; ubistvo; nečovečno postupanje; silovanje; mučenje (zločini protiv čovečnosti, Član 5),
- Nezakonite deportacije i prebacivanje; hotimična ubistva; hotimično nanošenje velike patnje; mučenje ili nehumano postupanje (teška kršenja Ženevske konvencije, Član 2),
- Ubistvo; okrutno postupanje; ponižavajuće i degradirajuće postupanje; mučenje (povrede zakona i običaja ratovanja, Član 3).

IZJAŠNJAVANJE O KRIVICI/PRIZNANJE KRIVICE

Pravilnik o postupku i dokazima MKSJ predviđa mogućnost sporazuma o izjašnjanju o krivici (pravilo 62 ter). Tužilaštvo i odbrana se mogu sporazumeti da, nakon što se optuženi potvrdno izjasni o krivici po jednoj ili više tačaka optužnice, tužilaštvo od Pretresnog veća zatraži da se optužnica shodno tome izmeni i da zatraži kaznu u nekom određenom rasponu ili da prihvati zahtev odbrane da kazna bude u određenom rasponu. Pretresno veće ne obavezuje nijedan od ovakvih sporazuma.

Dana 29. novembra 2000. godine, Tužilaštvo i odbrana su podneli zajednički podnesak koji je odražavao dogovoreno izjašnjanje o krivici po kojem bi Stevan Todorović priznao krivicu po tački progona na političkoj, rasnoj i verskoj osnovi kao zločine protiv čovečnosti. Ovaj sporazum je takođe uključivao uslov da optuženi "povuče sve još nerešene zahteve u proceduri pred Pretresnim većem koji se odnose na raspravu sa izvođenjem dokaza o okolnostima njegovog hapšenja i njegov zahtev za pravnu pomoć".

Konkretno, on bi povukao navode da je njegovo hapšenje bilo nezakonito i da su SFOR i NATO bili umešani u bilo kakvu nezakonitu aktivnost u vezi sa njegovim hapšenjem. Tužilaštvo je navelo da će formalno zahtevati povlačenje tačaka 2 do 27 Optužnice protiv Stevana Todorovića i preporučiti Pretresnom veću izricanje kazne koja nije kraća od 5 niti duža od 12 godina. Dana 19. januara 2001. godine Pretresno veće ga je "proglasilo krivim na osnovu njegovog potvrdnog izjašnjanja o krivici" nakon što se uverilo da su kriterijumi iz Člana 62 bis zadovoljeni - da je potvrdno izjašnjanje o krivici dato dobrovoljno, sa punim uvidom u raspoložive informacije i nedvosmisleno i da postoje dovoljne činjenične osnove za postojanje krivičnog dela i učešće optuženog u njemu.

Rasprava o odmeravanju kazne održana je 4. maja 2001. godine. Tokom rasprave, Pretresno veće je u sudske spise uvrstilo određene izjave svedoka koje je podnela odbrana kao i dva izveštaja veštaka o zdravstvenom i duševnom stanju Stevana Todorovića. Odbrani je odobreno zvanje dva svedoka uz svedočenje jednog od medicinskih veštaka. Pre nego što je odbrana izvela svoju završnu reč, Stevan Todorović se lično obratio Veću izrazivši kajanje.

IZJAVA STEVANA TODOROVIĆA

"Gospodo sudije, ja nikada u životu nisam imao želju da budem šef policije, ali možda sudbina ili splet nesretnih okolnosti doveli su me na to mjesto i to u najgore ratno vrijeme. I evo me danas, stojim pred vama, pred svjetskom javnošću i pred Bogom.

Rat je pakao. Grad Bosanski Šamac, kao i policijska stanica, cijelo vreme rata su bili na samoj liniji fronta. Artiljerijske granate su skoro svaki dan padale po gradu, kao i po cijeloj teritoriji opštine. Česte pogibije, ranjavanje vojnika, civila i djece. Često sam prisustvovao sahranama mojih rođaka, prijatelja i poznanika.

Ispovijesti nekih Srba koji su kroz razmjene došli iz Odžaka i Orašja... događaji su se izmjenjivali velikom brzinom i ponekad je bilo teško donijeti pametnu odluku. Veliki strah, panika, umor, stres, a ponekad i alkohol uticali su na moje postupke. U takvom stanju donosio sam i pogrešne odluke i činio pogrešne postupke. Tada nisam imao dovoljno hrabrosti i odlučnosti da spriječim dobrovoljce i lokalne kriminalce da čine zlo i da pljačkaju nesrpsko stanovništvo i za to se uvelike kajem.

Prije rata nisam planirao etničko čišćenje i progon, niti mi je bio poznat takav plan. Nakon par nedjelja rata, vidio sam da je veliki broj nesrba napustio i da i dalje napušta područje opštine Šamac.

Shvatio sam, ali nisam bio dovoljno hrabar da spriječim nepravde i neljudske aktivnosti prema nesrpskom civilnom stanovništvu koje su prouzrokovale da to stanovništvo napusti područje opštine Šamac. Neki su otišli zbog straha prije sukoba, neki preko Jugoslavije u zapadnu Evropu, dok je jedan dio otišao kroz razmjene protiv svoje volje. Te razmjene u to vrijeme su mi izgledale kao privremeno rješenje. Ja danas shvatam da su te razmjene bile nepravdične i nepravde.

U jesen 1992. godine sam shvatio da su dobrovoljci iz Srbije napravili više štete i zla nego koristi. Pošto sam ih se još uvijek plašio, tajno smo pokrenuli inicijativu da ih se riješimo i protjeramo u Srbiju. Poslije toga su bili uhapšeni i prebačeni u Vojni zatvor u Banja Luku.

I te 1992. godine postao sam svjestan da su Hrvati i Muslimani nažalost mnogo patili. Zbog toga se istinski duboko kajem. Svakodnevno se Bogu molim da mi oprostí grijeha.

Ovom sudu sam pružio punu saradnju i spremam sam i ubuduće svjedočiti, saradivati i reći sve što znam, u interesu istine i pravde. Moja želja i nada je, a to zavisi od vas, gospodo sudije, da se vratim u ono lijepo predratno stanje, kada su svi u Bosni živjeli složno i srećno. Ja nažalost ne mogu da promijenim prošlost. Ja želim i spremam sam, ako mi date šansu, da probam da popravim budućnost. Ako mi sudbina pruži mogućnost, ja ću se posvetiti porodici i mom potomstvu. Takođe sam spremam da svim svojim naporima u toj novoj multietničkoj Bosni pozitivno utičem na okolinu da se međuetničke rane što prije zaliječe i da ljudi i narodi treba da žive u slozi i međusobnom uvažavanju, te da na neki način iskupim svoje grijeha prema ljudima i prema Bogu.

Iako sam pred vama, gospodo sudije, kao optuženi, ja vam zahvaljujem za pažnju, razum i na vašoj zaštiti mojih prava. Hvala vam."

(Stevan Todorović, Rasprava o odmeravanju kazne, 4. maj 2001. godine)

PRESUDA O KAZNI PRETRESNOG VEĆA

Tokom 1991. godine, gotovo 17,000 bosanskih Hrvata i Muslimana, od ukupnog stanovništva od 33,000, je živelo u opštini Bosanski Šamac u Republici Bosni i Hercegovini. Do maja 1995. godine, ostalo je manje od 300 stanovnika bosanskih Hrvata i Muslimana. Dana 17. aprila 1992. godine srpske vojne snage iz Bosne i Hercegovine, kao i iz drugih delova bivše Jugoslavije, nasilno su preuzele vlast u Bosanskom Šamcu.

Zbog svog položaja na severozapadnom kraju "Posavskog koridora" kontrola nad gradom je bila važna u naporima bosanskih Srba da se stvori koridor pod srpskom kontrolom koji bi povezivao Srbiju na istoku sa krajiškim Srbima u Hrvatskoj i zapadnim delovima Bosne i Hercegovine.

Nakon što su preuzele kontrolu vojnim putem srpske vlasti su započele kampanju terora smišljenu da primora većinu stanovnika bosanskih Hrvata i Muslimana da napuste to područje. Muškarci bosanski Hrvati i Muslimani su hapšeni i zatočeni. Uspostavljeni su logori gde su zatočenici ubijani, premlaćivani, mučeni, seksualno zlostavljani i na druge načine maltretirani. Vojnicima iz paravojnih jedinica iz Srbije je bilo dozvoljeno da ulaze u logore i da ubijaju i premlaćuju zatočenike.

Stanovništvo nesrpske nacionalnosti je primorano da napusti svoje domove a Srbima je bilo dozvoljeno da se usele u napuštene domove. Muškarci, žene i deca bosanski Hrvati i Muslimani su bili primorani da rade na radnoj obavezi poput kopanja rovova na linijama vojnog sukoba. Njima su otimana vozila, novac i dragocenosti a njihovi domovi opljačkani. Izdavana su naređenja o zabrani javnog okupljanja bosanskih Hrvata i Muslimana a morali su da nose bele trake oko ruke da bi bili identifikovani kao nesrbi. Bankovni računi mnogih bosanskih Hrvata i Muslimana su zaplenjeni i njihova sredstva blokirana. Muškarci su mobilisani u vojsku bosanskih Srba i poslani na linije fronta. Zbog atmosfere straha i ugnjetavanja koja je stvorena, većina nerpskog stanovništva je napustila te prostore.

Ono što su dokazi protiv Stevana Todorovića pokazali je da je on u ulozi načelnika policije i kroz svoje članstvo u srpskom Kriznom štabu učestvovao u nasilnom preuzimanju Bosanskog Šamca. U sporazumu o potvrdnom izjašnjanju o krivici Tužilaštvo i odbrana su se dogovorili o određenim činjenicama kao tačnim, koje sadržavaju činjeničnu osnovu sporazuma o potvrdnom izjašnjanju o krivici. Stevan Todorović je priznao da je učestvovao u nezakonitom hapšenju i zatočenju nesrpskih civila u na području Bosanskog Šamca. Priznao je da je učestvovao u okrutnom i nečovečnom postupanju prema nesrpskim civilima kroz prisilni rad, uključujući kopanje rovova i gradnju bunkera. On je potvrdio da je isledivao određene zatočenike i primoravao ih da pod prisilom potpisuju lažne izjave.

Naredio je i učestvovao u deportacijama i prisilnim premeštanjima i izdavao naredbe i direktive kojima su kršena prava nesrpskih civila na jednak tretman pred zakonom i njihova fundamentalna prava. Bio je odgovoran za sprovođenje odluke Kriznog štaba srpske opštine Bosanski Šamac od 15. maja 1992. kojom se tražilo da svi ljudi hrvatske nacionalnosti sa tog područja budu "izolovani i odvedeni u vitalne objekte u gradu i u selima".

Nalog od 4. augusta 1992. godine, koji je on potpisao, zabranjivao je okupljanje tri ili više Muslimana ili Hrvata na javnim mestima. Opštinski Krizni štab izdao je nalog od 21. maja 1992. kojim se zabranjuje slobodno kretanje pojedinaca na tom području i kojim oni koji žele da napuste teritoriju srpske opštine Bosanski Šamac moraju da traže posebnu dozvolu. U Bosanskom Šamcu su uspostavljeni službeni kontrolni punktovi kojima se sprečavao slobodan izlaz pojedinaca iz grada.

Stevan Todorović je takođe priznao svoje učešće u pljačkanju imovine koje se desilo u Bosanskom Šamcu. U nalogu od 24. aprila 1992. godine, koji je potpisao opštinski Krizni štab, stoji da se roba i oprema iz zone borbenih dejstava moraju predati mesnim kriznim štabovima i da će protiv svakog ko ne postupi po tom nalogu biti preduzete "odgovarajuće mere".

On je priznao da je 29. jula 1992. godine sa nekoliko drugih osoba više puta udario rukom i nogom jednog čoveka u hodniku policijske stanice u Bosanskom Šamcu i da je žrtva preminula od posledica tog zlostavljanja. Premlaćivanje je trajalo otprilike sat vremena, a Stevan Todorović je u više navrata viđen kako žrtvu udara nogama i mlati ga po glavi.

Takođe je priznao više drugih premlaćivanja. Jednog čoveka je premlatio u gimnastičkoj sali osnovne škole u Bosanskom Šamcu otprilike 15. jula 1992. godine i četvoricu drugih ljudi otprilike 29. jula 1992. godine. Priznao je premlaćivanje sedmorice ljudi u više navrata između 17. aprila i 21. novembra 1992. godine u osnovnoj školi, srednjoj školi i zgradi teritorijalne odbrane. Dalje je priznao da je trojici ljudi otprilike 19. juna 1992. naredio da pretuku jednog čoveka.

U odnosu na optužbe za seksualne delikte tokom maja i juna 1992. godine, Pretresno veće je zaključilo da je Stevan Todorović naredio šestorici ljudi da jedni na drugima vrše *fellatio* u policijskoj stanici u Bosanskom Šamcu u tri navrata u maju i junu 1992. godine. Prihvatio je sledeće izjave svedoka njegovog ponašanja:

Jedan svedok je opisao kako je odveden u policijsku stanicu u Bosanskom Šamcu, gde ga je Stevan Todorović počeo tući i udarati nogama u predeo genitalija. Svjedok je zatim odveden drugom čoveku i Stevan Todorović mu je naredio "da zagriže u njegov penis". Nakon toga su ga ponovo tukli i pretrpeo je daljnje zlostavljanje.

Jedan drugi svedok je izjavio da ga je Stevan Todorović nazvao telefonom i tražio da dođe u policijsku stanicu u Bosanskom Šamcu. Tamo su ovog svedoka tukli oko pola sata. Nakon toga je u kancelariju doveden još jedan čovek, pa je on nastavio premlaćivanje obojice. Premlaćivanje je trajalo još sat vremena. Nakon toga im je naredio da jedan sa drugim oralno opšte.

Jedan drugi svedok je opisao kako je 9. ili 10. maja 1992. uhapšen i odveden u policijsku stanicu u Bosanskom Šamcu. Tamo su ga Stevan Todorović i ostali tukli nekoliko sati. Ovaj svedok je izjavio: "Nakon premlaćivanja Todorović nam je naredio da jedan drugom vršimo *fellatio*. Smejao se dok smo to radili".

Pri odmeravanju kazne, Pretresno veće je uzelo u obzir otežavajuće okolnosti, nadređeni položaj Stevana Todorovića kao načelnika policije i okrutan način na koji je izvršio krivična dela u osnovi osude.

Pretresno veće je razmotrilo olakšavajuće okolnosti i zaključilo da u obzir mogu uzeti tri faktora: potvrdno izjašnjavanje optuženog o krivici, njegova značajna saradnja s Tužilaštvom, i kajanje koje je izrazio zbog zločina. Pretresno veće nije prihvatilo njegovu navodnu smanjenu uračunljivost kao olakšavajuću okolnost.

On je bio tek treći optuženi pred Međunarodnim sudom koji je osuđen na osnovu potvrdnog izjašnjavanja o krivici i Veće je smatralo da bi potvrdno izjašnjavanje o krivici trebalo, u principu, dovesti do smanjivanja kazne koju bi optuženi inače dobio. Veće je uvažilo značajan doprinos koje je njegovo potvrdno izjašnjavanje o krivici dalo efikasnosti rada Međunarodnog suda i smatra ga olakšavajućom okolnošću pri odmeravanju kazne.

Pretresno veće je dalje uzelo u obzir sporazum o potvrdnom izjašnjavanju o krivici po kojem je Stevan Todorović pristao da saraduje sa Tužilaštvom svedočeci protiv svojih ranijih saoptuženika i, ukoliko bi to Tužilaštvo zahtevalo od njega, u drugim postupcima. Veće je zaključilo da je njegova saradnja sa Tužilaštvom bila značajna i da bi takva saradnja trebalo da bude smatrana olakšavajućom okolnošću u ovom predmetu.

U vezi sa kajanjem, Pretresno veće je uzelo u obzir izjavu koju je Stevan Todorović dao tokom rasprave o odmeravanju kazne, u kojoj je izrazio kajanje i grižu savesti zbog svojih zločina i izrazio želju da doprinese pomirenju u Bosni i Hercegovini. Pretresno veće je prihvatilo njegovo kajanje kao olakšavajuću okolnost pri odmeravanju kazne.

Konačno, Tužilaštvo i odbrana su se saglasili da Tužilaštvo predloži Pretresnom veću da izrekne kaznu od najmanje 5 a najviše 12 godina i da nijedna strana neće uložiti žalbu ukoliko Pretresno veće izrekne kaznu u tom rasponu.

Tokom svog iznošenja svojih argumenata Tužilaštvo je zahtevalo da Pretresno veće izrekne kaznu od 12 godina što je gornja granica raspona koji je dogovoren Sporazumom o izjašnjavanju o krivici. Odbrana je tražila da Pretresno veće smanji kaznu na način da ona bude izraz uštede sredstava i značajne saradnje Stevana Todorovića i zahtevala da Veće izrekne kaznu od 5 godina zatvora.

Pretresno veće je odlučilo da ga osudi na 10 godina zatvora i kada je izricalo presudu o kazni pojasnilo je da bi on dobio znatno dužu zatvorsku kaznu da nije bilo njegovog pozitivnog izjašnjavanja o krivici i značajne saradnje sa Tužilaštvom.

Dana 31. jula 2001. godine, Pretresno veće je izreklo presudu o kazni, osudivši Stevana Todorovića na osnovu individualne krivične odgovornosti (Član 7(1) Statuta Međunarodnog suda) i krivične odgovornosti nadređenog (Član 7(3)) za sledeće:

- Progoni na političkoj, rasnoj i verskoj osnovi (zločini protiv čovečnosti, Član 5).

Kazna: 10 godina zatvora.

Stevan Todorović je prebačen u Španiju na izdržavanje ostatka kazne. Dana 22. juna 2005. godine je prevremeno pušten na slobodu. Stevan Todorović je preminuo 3. septembra 2006. godine.

